Masal: Yapı Unsurları ve Bölümleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Masal:** Kahramanları insanlar, bazen de hayvanlar ve olağanüstü varlıklar olan; olayların hayalî olarak tasarlandığı, zaman ve mekânın belirsiz olduğu, dinleyenleri eğlendirerek eğitmeyi amaçlayan anonim, kurmaca bir anlatı türüdür. Eski Türkçede masalı karşılayan sözcük **ötkünç / ödkünç**tür (öğüt verici anlatı).
- **Kurmaca ve olağanüstülük:** Masalda olmadığı hâlde varmış gibi tasarlanmış bir dünya vardır. Konuşan hayvanlar, devler, periler, sihirli nesneler, dönüşümler bu dünyanın olağanüstü unsurlarıdır.
- **Yapı unsurları:** Olay, kişiler (kahramanlar), zaman ve mekândır. Zaman ve mekân "uzak memleketlerin birinde, evvel zamanda" gibi belirsiz ifadelerle verilir. Kişiler genellikle iyi-kötü diye kesin çizgilerle ayrılır.
- **Masalın bölümleri: Döşeme** (dinleyiciyi hazırlayan tekerleme), **serim** (kişi, zaman, mekânın tanıtılması), **düğüm** (olayların ve çatışmaların geliştiği bölüm), **çözüm** (olayların sonuca ulaşması) ve **dilek** (tekerlemeyle iyi dileklerin söylendiği kapanış).
- **Anlatım ve aktarım:** Masallar masal anlatıcıları aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Kalıp sözler, tekerlemeler, deyimler ve "üç", "yedi", "kırk" gibi sayıların tekrarı masala ahenk ve akılda kalıcılık kazandırır. İletiler çoğu zaman örtük olarak verilir: iyilik ödüllendirilir, kötülük cezalandırılır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Masalın bölümlerini açıklamalarıyla eşleştiriniz.
1. döşeme 2. serim 3. düğüm 4. çözüm 5. dilek
a) Olayların sonuca ulaştığı bölüm
b) Masal başında dinleyiciyi hazırlayan tekerleme
c) Kişi, zaman ve mekânın tanıtıldığı bölüm
d) Anlatıcı ve dinleyenler için iyi dileklerin söylendiği kapanış
e) Olayların ve çatışmaların geliştiği bölüm

2 "Bir varmış bir yokmuş, ırmaklar tersine akarmış, kurbağa saz çalar, leylek halay çekermiş. Ben de o zaman yeni yetişmiş bir delikanlıymışım, dağı taşı dolaşırmışım..."
Bu parça masalın hangi bölümünden alınmıştır?
A) Serim B) Düğüm C) Çözüm D) Döşeme E) Dilek

3 "Uzak memleketlerin birinde yaşlı bir oduncu ile üç oğlu yaşarmış. Oduncu bir gün ormanda, dilleri çözülmüş bir karga görmüş. Karga ona, dağın ardındaki gölde yaşayan gümüş balığı tutanın bütün dileklerinin yerine geleceğini söylemiş."
Bu parça masalın hangi bölümünden alınmıştır?

A) Serim B) Döşeme C) Düğüm D) Çözüm E) Dilek

4 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Masallarda zaman ve mekân belirsizdir.
( ) Masallar gerçekte yaşanmış olayları tarihî belgelere dayanarak anlatır.
( ) Masallarda olağanüstü varlıklara yer verilir.
( ) Masalların çoğunun söyleyeni bilinmez.

5 Aşağıdakilerden hangisi masalın **yapı unsurlarından** biri **değildir**?

A) Olay B) Kişiler C) Zaman D) Mekân E) Ölçü ve kafiye

6 Masalda "olmadığı hâlde varmış gibi tasarlanmış olay ve durum" aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

A) Gerçeklik B) Kurmaca C) Belgesellik D) Nesnellik E) Tapşırma

7 Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

a) Masalın başında ve sonunda söylenen, ses benzerliklerine dayanan ritimli sözlere ..... denir.
b) Masalı dinleyicilere aktaran kişiye ..... denir.
c) Eski Türkçede masalı karşılayan "öğüt verici anlatı" anlamındaki sözcük ..... dır.

8 Aşağıdakilerden hangisi masallarda sıkça görülen **olağanüstü** unsurlardan biri **değildir**?

A) Çarşıya giden bir kadının pazarlık yapması
B) Konuşan bir karga
C) Yedi başlı dev
D) Dilek dileten sihirli balık
E) Taşa dönüşen insanlar

9 "Onlar ulaşmış muradına, biz dönelim yuvamıza. Gökten üç nar düşmüş: biri anlatana, biri dinleyene, biri de iyilik yapmayı unutmayana."
Bu parça masalın hangi bölümünden alınmıştır?

A) Döşeme B) Serim C) Düğüm D) Çözüm E) Dilek

10 Masalların temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tarihî olayları belgelemek
B) Dinleyenleri eğlendirirken eğitmek
C) Bilimsel bilgi vermek
D) Bir ürünün tanıtımını yapmak
E) Toplumsal bir olayı haber vermek

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Büyük oğul gölün başına varınca yolunu kesen yedi başlı bir devle karşılaşmış. Dev, 'Bilmecemi bilemezsen seni taşa çeviririm!' diye gürlemiş. Büyük oğul bilmeceyi bilememiş ve olduğu yerde taş kesilmiş."
Bu parçada masalın hangi özelliği **görülmez**?

A) Olağanüstü bir varlığa yer verilmesi
B) Kahramanın bir sınavla karşılaşması
C) Olağanüstü bir dönüşümün yaşanması
D) Zaman ve mekânın tarih ve yer adıyla kesin olarak verilmesi
E) Olayların çatışmaya dönüşmesi

12 "Sonunda küçük oğul, yolda yardım ettiği karıncaların fısıldadığı cevapla devin bilmecesini çözmüş. Dev çatlayıp ölmüş, taşa dönen kardeşler dirilmiş. Küçük oğul gümüş balığı tutmuş ama dilek olarak yalnızca babasının sağlığını istemiş."
Bu parçadan çıkarılabilecek **örtük ileti** aşağıdakilerden hangisidir?

A) Devlerle asla karşılaşılmamalıdır.
B) Balık tutmak zor bir iştir.
C) Büyük kardeşler her zaman haklıdır.
D) Bilmeceler yalnızca devlere sorulur.
E) Yapılan iyilik er geç insanın karşısına çıkar.

13 Tablodaki masal parçalarının hangi bölüme ait olduğunu yazınız.

Parça	Bölüm
Oduncu ve üç oğlu tanıtılıyor, karga gümüş balıktan söz ediyor.	
Büyük oğul devin bilmecesini bilemeyip taşa dönüyor.	
Küçük oğul bilmeceyi çözüyor, kardeşler diriliyor.	

14 Masallarda "üç kardeş, yedi başlı dev, kırk gün kırk gece" gibi ifadelerin sık kullanılması aşağıdakilerden hangisine katkı sağlar?

A) Anlatıma ahenk ve akılda kalıcılık kazandırmaya
B) Olayları tarihlendirmeye
C) Mekânı kesinleştirmeye
D) Anlatımı nesnel kılmaya
E) Kahramanların gerçek kişiler olduğunu kanıtlamaya

15 Masallarda kişilerle ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Kişiler ayrıntılı psikolojik çözümlemelerle anlatılır.
B) Kişilerin tamamı gerçek tarihî kişilerdir.
C) Kahramanlar her zaman yetişkin insanlardır.
D) Kişiler genellikle iyi ve kötü olarak kesin çizgilerle ayrılır.
E) Hayvanlar masallarda hiçbir zaman konuşmaz.

16 Aşağıdaki cümlelerdeki deyimleri bulup anlamlarını yazınız.
a) Küçük oğul, devin karşısında yüreği ağzına gelse de geri adım atmadı.
b) Kardeşler taşa döndüğünü görünce oduncunun dünyası başına yıkıldı.

17 "Eskiden uzun kış gecelerinde köy odalarında, ocak başında toplanan insanlar bir masal anlatıcısının etrafında saatlerce otururdu. Anlatıcı sesini kimi zaman devleşen bir kahramana, kimi zaman korkak bir tilkiye uydurur; dinleyenlerin yüzündeki merakı görünce olayı biraz daha uzatırdı. Aynı masal her anlatıcının ağzında biraz değişir, ama iyinin kazandığı sonuç hiç değişmezdi."
Bu parçada masal anlatıcısıyla ilgili hangisine **değinilmemiştir**?

A) Sesini kişilere göre değiştirdiğine
B) Masalları yazıya geçirip kitap hâline getirdiğine
C) Dinleyenlerin tepkisine göre anlatımı uzattığına
D) Masalın anlatıcıdan anlatıcıya değiştiğine
E) Masalların kış gecelerinde anlatıldığına

18 Masal ile türkü karşılaştırıldığında aşağıdakilerden hangisi **yalnızca masal** için söylenebilir?

A) Anonim olabilir.
B) Sözlü olarak aktarılır.
C) Olay, kişi, zaman ve mekân unsurlarıyla kurulan düzyazı bir anlatıdır.
D) Kuşaktan kuşağa geçerken değişebilir.
E) Toplumun değerlerini yansıtır.

19 "Masallar, bir milletin geçmişine açılan penceredir." benzetmesiyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Masallar, onları anlatan toplumun inançlarını, değerlerini ve yaşayışını yansıtır.
B) Masallar yalnızca çocuklar için anlatılır.
C) Masallarda sihirli pencereler sık kullanılır.
D) Masallar her toplumda birbirinin aynısıdır.
E) Masallar gerçek olayları değiştirmeden aktarır.

20 Masallarda iletilerin çoğunlukla **örtük** verilmesinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Masalların yalnızca yetişkinler için anlatılması
B) Anlatıcıların iletiyi bilmemesi
C) Masallarda hiçbir iletinin bulunmaması
D) Masalların bilimsel metin olması
E) Dinleyenin öğüdü olayların içinden kendisinin çıkarması, böylece iletinin daha etkili olması

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Eskiden uzun kış gecelerinde köy odalarında, ocak başında toplanan insanlar bir masal anlatıcısının etrafında saatlerce otururdu. Anlatıcı sesini kimi zaman devleşen bir kahramana, kimi zaman korkak bir tilkiye uydurur; dinleyenlerin yüzündeki merakı görünce olayı biraz daha uzatırdı. Aynı masal her anlatıcının ağzında biraz değişir, ama iyinin kazandığı sonuç hiç değişmezdi."
Bu parçanın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Köy odaları masal anlatmak için en uygun yerdir.
B) Masallar yalnızca kış mevsiminde anlatılmalıdır.
C) Masal, anlatıcının yorumuyla değişse de özündeki iyilik iletisini korur.
D) Anlatıcılar masalları ezberden okumaz.
E) Tilki masalların en sevilen kahramanıdır.

22 I. Döşeme
II. Serim
III. Düğüm
IV. Çözüm
V. Dilek
"Kahraman ilk kez kötü karakterle yüz yüze gelir ve çözülmesi gereken büyük bir sorun ortaya çıkar."
Bu açıklama numaralanmış bölümlerden hangisine aittir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

23 "Uzak memleketlerin birinde yaşlı bir oduncu ile üç oğlu yaşarmış. Oduncu bir gün ormanda, dilleri çözülmüş bir karga görmüş. Karga ona, dağın ardındaki gölde yaşayan gümüş balığı tutanın bütün dileklerinin yerine geleceğini söylemiş."
"Büyük oğul gölün başına varınca yolunu kesen yedi başlı bir devle karşılaşmış. Dev, 'Bilmecemi bilemezsen seni taşa çeviririm!' diye gürlemiş. Büyük oğul bilmeceyi bilememiş ve olduğu yerde taş kesilmiş."
Bu parçalara göre aşağıdakilerden hangisi **söylenebilir**?

A) Masalda kahramanlar gerçek tarihî kişilerdir.
B) Masalın olay örgüsü bir arayış yolculuğu üzerine kuruludur.
C) Olaylar belirli bir yıl ve şehirde geçer.
D) Masalda hiçbir olağanüstü unsur yoktur.
E) Büyük oğul sınavı kolayca geçmiştir.

24 "Bir öğrenci, dinlediği masalı film şeridine dönüştürürken ilk karede ritimli bir tekerleme, son karede ise iyi dilekler içeren bir söz kullanmıştır."
Öğrencinin bu tercihi masalın hangi özelliğini yansıtmaktadır?

A) Zaman ve mekânın kesin verilmesini
B) Kahramanların gerçek kişiler olmasını
C) Masalların ölçülü ve kafiyeli yazılmasını
D) Döşeme ve dilek bölümleriyle çerçevelenen geleneksel yapısını
E) Masalın tek bir anlatıcıya ait olmasını

25 I. Olağanüstü varlıklara yer verilmesi
II. Zaman ve mekânın belirsiz olması
III. Gerçek bir olayın tanıklara dayanılarak anlatılması
IV. İyinin ödüllendirilip kötünün cezalandırılması
Yukarıdakilerden hangileri masalın özelliklerindendir?

A) I ve III B) II ve III C) I, II ve IV D) I, III ve IV E) II, III ve IV

26 "Masal dinleyen çocuk, devle savaşan küçük kahramanın yerine kendini koyar. Onunla birlikte korkar, onunla birlikte cesaretini toplar. Masal bittiğinde çocuk, kendi hayatındaki 'devlerin' de yenilebileceğine inanmaya başlar."
Bu parçaya göre masalların çocuklar üzerindeki etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kahramanla özdeşleşerek zorluklarla baş edebileceğine inanmasını sağlar.
B) Çocukları devlerden korkutarak evde tutar.
C) Çocukların gerçek ile hayali ayırmasını engeller.
D) Çocuklara tarih bilgisi kazandırır.
E) Çocukların yalnız başına masal okumasını sağlar.

27 Masalların farklı yörelerde farklı biçimlerde anlatılması aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

A) Masalların hiç yazıya geçirilmemiş olması nedeniyle unutulması
B) Masalların yalnızca bir kişi tarafından yazılması
C) Masalların farklı dillerde yazılmış olması
D) Masalların tiyatroda oynanması
E) Sözlü aktarım sırasında her anlatıcının masala kendi yöresinden ve yorumundan bir şeyler katması

28 Aşağıdakilerden hangisi masal derleme çalışmalarıyla tanınan kişilerden biri **değildir**?

A) Ignácz Kúnos
B) Karacaoğlan
C) Pertev Naili Boratav
D) Eflâtun Cem Güney
E) Naki Tezel

29 "Bir varmış bir yokmuş, ırmaklar tersine akarmış, kurbağa saz çalar, leylek halay çekermiş. Ben de o zaman yeni yetişmiş bir delikanlıymışım, dağı taşı dolaşırmışım..."
Bu tekerlemede "ırmakların tersine akması, kurbağanın saz çalması" gibi olmayacak durumların sıralanmasının masaldaki işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Masalın geçtiği yeri ve yılı kesin olarak bildirmek
B) Kahramanın kötü özelliklerini tanıtmak
C) Dinleyiciyi gerçek dünyadan uzaklaştırıp masalın hayal dünyasına hazırlamak
D) Masalın sonunda verilecek dersi açıkça söylemek
E) Olayların gerçekten yaşandığını kanıtlamak

30 Aşağıdaki masal başlangıcını düğüm ve çözüm bölümleriyle tamamlayınız (4-5 cümle). Masalınızda en az bir olağanüstü unsura ve örtük bir iletiye yer veriniz.
"Evvel zamanda, dağların ardındaki bir köyde, herkesin 'saf' diye güldüğü bir çoban yaşarmış..."

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**